

Islamic Civilization and the Conflict in the Middle East in the Views of Samuel Huntington and Edward Said

Sanya Chevapraserit

Lecturer at Department of History, Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย “อารยธรรมอิสลามกับความขัดแย้งในตะวันออกกลางในทัศนะของแซมมวล ฮันท์ติงตัน และเอ็ดเวิร์ด ซาอิด”

ได้รับบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2564 แก้ไข 20 มีนาคม 2564 อนุมัติให้ตีพิมพ์ 13 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

การปะทะกันระหว่างอารยธรรม เป็นความคิดของแซมมวล ฮันท์ติงตันที่ทำนายถึงการเมืองระหว่างประเทศ หลังสงครามเย็น ว่าอารยธรรมที่มีความแตกต่างกันจะเป็นปัจจัยสำคัญในความขัดแย้งในโลก หลังจากความขัดแย้งจากอุดมการณ์ทางการเมืองสิ้นสุดลง แนวความคิดนี้ถูกนำไปอธิบายสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และบทบาททางการเมืองของอเมริกาในตะวันออกกลาง คนสำคัญที่คัดค้านวิธีการมองความขัดแย้งแบบนี้คือเอ็ดเวิร์ด ซาอิด ผู้เขียนหนังสือ Orientalism ซึ่งอธิบายถึงความรู้เกี่ยวกับตะวันออกเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยชาวตะวันตก เพื่อสร้างความชอบธรรมให้ระบอบอาณานิคม ซาอิด เห็นว่าการแบ่งแยกคนเป็นเขา เรา ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เป็นวิธีการสร้างความขัดแย้งจากความรู้ที่ไม่เป็นจริง ที่สืบทอดมาจากยุคอาณานิคม

คำสำคัญ: แซมมวล ฮันท์ติงตัน, เอ็ดเวิร์ด ซาอิด, อารยธรรมอิสลาม

Abstract

The Clash of Civilizations is the idea of Samuel Huntington who foretold international politics after the Cold War. In which different civilizations will be a key factor in global conflicts after the political ideological conflict ended. This idea was used to describe the war against terrorism and the political role of America in the Middle East. The main protestant of this controversial approach is Edward Said, author of Orientalism, which describes knowledge of the East as something created by the West. To justify the colonial regime, Said sees a completely different deviation as the false knowledge inherited from the colonial era that have been used to build contradictions.

Keywords: Edward Said, Samuel Huntington, Islam Civilization,

บทนำ

เหตุการณ์ 9/11 หรือการโจมตีอเมริกาในวันที่ 11 เดือนกันยายน ค.ศ.2001 โดยกลุ่มก่อการร้าย อัลกออิดะฮ์ ที่ประกาศว่ามีศาสนาอิสลามเป็นอุดมการณ์ เป็นการโจมตีต่ออเมริกาเป็นครั้งแรกที่เกิดหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง และเป็นครั้งที่ร้ายแรงที่สุด ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 2,996 คน ได้สร้างความตื่นตระหนก สับสน และโกรธแค้นให้กับประชาชนอเมริกาเป็นอย่างมาก เมื่อมีการตั้งคำถามถึงสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

คำอธิบายมักจะเห็นว่า “มุสลิมพวกนี้เกลียดเสรีภาพของเรา”¹ ตั้งแต่คำปราศรัยของประธานาธิบดีอเมริกัน ไปจนถึงการแสดงความคิดเห็นในสังคมออนไลน์ มีนัยว่าความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างของอารยธรรมทั้งสอง ภายของศาสนาอิสลามถูกโยงเข้ากับความรุนแรง การก่อการร้าย อาการที่เรียกว่าความหวาดกลัวชาวมุสลิม (Islamophobia) แพร่กระจายและรุนแรงขึ้นตั้งแต่นั้น ประเด็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างอารยธรรมอิสลามกับอเมริกา ตะวันตก หรือสมัยใหม่ กลายเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจ คำอธิบายเรื่องการปะทะกันของอารยธรรม ในหนังสือเรื่อง *The Clash of Civilizations and The Remaking of World Order* โดยแซมมวล ฮันท์ตัน (Samuel Huntington) กลายเป็นต้นแบบหนึ่งของคำอธิบายที่ถูกอ้างถึง

ฮันท์ตันเขียนหนังสือเล่มนี้โดยขยายความจากบทความที่มีชื่อเสียงของเขา “The Clash of Civilizations?” ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร *Foreign Affairs* ในปีค.ศ.1993 โดยอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพการเมืองระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็น ความขัดแย้งที่เคยมีอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างโลกเสรี และคอมมิวนิสต์ จะเปลี่ยนเป็นความขัดแย้งระหว่างอารยธรรมซึ่งมีศาสนาเป็นแกนกลาง อารยธรรมจะมีความสำคัญในการกำหนดอัตลักษณ์ของผู้คน ประเทศที่อยู่ในกลุ่มอารยธรรมเดียวกันจะมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกัน และสามารถจัดการกับข้อขัดแย้งระหว่างกันได้ง่าย ส่วนประเทศที่มีความต่างอารยธรรมกัน จะร่วมมือกันได้ยาก และมีแนวโน้มที่จะทำให้ข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นรุนแรงมากขึ้น

ฮันท์ตันอธิบายถึงอารยธรรมว่ามีความสำคัญ มีอิทธิพลในการกำหนดความคิดเห็น ทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมของผู้คน ความขัดแย้งระหว่างอารยธรรมจึงเป็นไปโดยธรรมชาติ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เขาให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอารยธรรมอิสลาม และขจัดในฐานะเป็นคู่ขัดแย้งใหม่ของตะวันตกแทนที่คอมมิวนิสต์

คำอธิบายของฮันท์ตันได้รับทั้งเสียงสนับสนุนและโต้แย้ง ดังเช่น คำพูดของประธานาธิบดีบุช ในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่ตามมาคืออธิบายความขัดแย้งระหว่าง “พวกเขา” ที่เป็นฝ่ายปีศาจ “พวกเรา” ที่เป็นฝ่ายดี เป็นคู่ตรงข้ามที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง² ถึงแม้ภายหลังบุชปฏิเสธว่าไม่ได้หมายความว่าอิสลามโดยทั่วไป ผู้ที่ให้คำอธิบายคล้าย ๆ กันอย่างเช่น “ญิฮัดปะทะแมคเวิลด์” (Jihad v.s. McWorld (1995)) ของ เบนจามิน อาร์ บาร์เบอร์ ที่อธิบายการขยายตัวของโลกาภิวัตน์และการโต้กลับของท้องถิ่น หรือ Holy War, inc. (2001) ของ ปีเตอร์ เบอร์เจิน อธิบายถึงขบวนการอัลกออิดะฮ์ว่าเป็นผู้ก่อการร้ายที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและอาวุธสมัยใหม่ แต่ใช้อุดมการณ์จากกุรอาน ทำสงครามศักดิ์สิทธิ์แบบยุคกลาง

ผู้โต้แย้งคำอธิบายของฮันท์ตันที่สำคัญคนหนึ่งคือ เอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Edward Said) นักวิชาการชาวปาเลสไตน์ เจ้าของผลงานที่มีชื่อเสียง “Orientalism” (พิมพ์ครั้งแรกในปีค.ศ.1976) ซึ่งเป็นการอภิปรายถึงคำอธิบายที่ชาวตะวันตกพยายามจะอธิบายถึงความเป็นตะวันออก ด้วยทัศนะที่มองจากมุมมองซึ่งเห็นว่าอารยธรรมของตนเองอยู่ในสถานะที่เหนือกว่า และใช้ค่านิยมของตนเป็นเครื่องตัดสิน คำอธิบายกลับเป็นการแสดงออกของความเป็นตะวันตกมากกว่าที่จะแสดงภาพของตะวันออก

ซาอิดวิจารณ์คำอธิบายของฮันท์ตันในเรื่องการปะทะกันของอารยธรรมว่าเป็นการอธิบายอารยธรรมแบบเหมารวม ด้วยการทำให้ง่าย มองอารยธรรมต่างๆ แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด สร้างภาพความเป็นเขาเป็นเราที่จะกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง แบบเดียวกับความคิดชาตินิยม ยกย่องความเป็นตะวันตกและต่อต้านอารยธรรมอื่นๆ เหมือนอุดมการณ์ของจักรวรรดิในยุคอาณานิคม

¹ Goldschmidt Jr., Arthur and Davidson, Lawrence (2006). *A Concise History of the Middle East*. P 419-420. (ผู้เขียนไม่ได้เห็นด้วยกับทัศนะแบบนี้แต่รายงานให้เห็นทัศนะของชาวอเมริกันหลังเหตุการณ์ 911)

² Silje Solheim.(2006). *A Discourse Analysis of President George W. Bush’s Declared War on Terrorism* (online) p 30.

ทัศนะหวาดกลัว ต่อต้านผู้คนที่มีความวัฒนธรรมแตกต่าง การเหยียดผิว โดยเฉพาะในภาวะที่มีความขัดแย้งระหว่างคนสองกลุ่ม เป็นเรื่องที่เราเห็นได้ทั่วไปในโลก รวมทั้งในประเทศไทย ทัศนะของแซมมวล ฮันทิงตันเห็นว่าอารยธรรมตะวันตกต้องวางยุทธวิธีที่จะสร้างประโยชน์ หรือครองความได้เปรียบในความขัดแย้งนี้ ตรงข้ามกับเอ็ดเวิร์ด ซาอิดที่พยายามชี้ให้เห็นว่าการสร้างภาพพวกเรา พวกเขาที่แตกต่างกัน เป็นภาพลวงตาที่บังไม่ให้เรามองเห็นโลกที่แท้จริง เป็นสิ่งที่ลึบตมมาจากลัทธิอาณานิคมที่ควรลอบออกไป

บทความนี้พยายามทำความเข้าใจทัศนะของแซมมวล ฮันทิงตัน และเอ็ดเวิร์ด ซาอิดที่ว่าด้วยอารยธรรมอิสลาม ที่มีความเกี่ยวพันกับปัญหาในตะวันออกกลาง โดยศึกษาจากงานเขียนและบทสัมภาษณ์ของทั้งสอง

แซมมวล ฮันทิงตัน

แซมมวล ฟิลลิปส์ ฮันทิงตัน (1927-2008) เป็นนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ทำงานที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด นานกว่าครึ่งศตวรรษ เคยเป็นผู้อำนวยการศูนย์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นที่ปรึกษาให้กับผู้วางนโยบายจำนวนมาก และสถาบันหลายแห่ง ฮันทิงตันมีส่วนสำคัญในการกำหนดมุมมองด้านนโยบายของสหรัฐว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพกับประชาชน การพัฒนาการเมือง และรัฐบาลเปรียบเทียบ

ฮันทิงตันมีส่วนให้ความช่วยเหลือในการก่อตั้ง นิตยสาร Foreign Policy และเคยเป็นประธานของสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน เขาเป็นผู้ก่อตั้ง สถาบันจอห์น เอ็ม.โอลิน สำหรับนโยบายศึกษา ที่ฮาร์วาร์ด

นอกจากผลงานในสถาบันการศึกษา เขายังเป็นที่ปรึกษาด้านนโยบายต่างประเทศในการหาเสียงลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อรับตำแหน่งประธานาธิบดีของ สตูเบิร์ต เฮซ, ฮัมฟรีย์ ในปี 1968 ในปี 1977-1978 เขาทำงานให้ทำเนียบขาวในสมัยประธานาธิบดีคาร์เตอร์ในตำแหน่งผู้ประสานงานแผนงานด้านความมั่นคงให้แก่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ

ตลอดชีวิตฮันทิงตันเป็นเดโมแครท เขาพบกับภรรยาซึ่งใช้ชีวิตร่วมกัน 51 ปี แนนซี อาร์เคลเลียน ฮันทิงตัน (Nancy Arkelyan Huntington) ขณะทำงานร่วมกันในการเขียนสุนทรพจน์ให้แก่ผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี แอดไล อี. สตีเวินสัน ภรรยาของฮันทิงตันให้ความเห็นเกี่ยวกับสามีของเธอว่า สำหรับเรื่องภายในประเทศเขาเป็นเสรีนิยมแบบคลาสสิก แต่ในเรื่องนโยบายต่างประเทศเขามักจะถูกมองว่าเป็นอนุรักษนิยมสายเหยี่ยว แม้ว่าเขาจะคัดค้านการบุกอิรัก และเป็นผู้ต่อต้านอนุรักษนิยมใหม่ในรัฐบาลบุช¹

การปะทะกันของอารยธรรม

ฮันทิงตันเขียนบทความ “The Clash of Civilizations?” (ซึ่งต่อมาได้ถูกขยายเป็นหนังสือ) เพื่อโต้ตอบกับคำอธิบายของ ฟรานซิส ฟูกูยาม่า ในหนังสือ The End of History and the Last Man ที่อธิบายว่าความขัดแย้งและวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์มนุษย์ได้สิ้นสุดลงพร้อมกับสงครามเย็น เมื่อประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดได้รับชัยชนะ² ฮันทิงตันเห็นต่างว่าในยุคหลังสงครามเย็นการเมืองโลกได้ก้าวสู่ยุคใหม่ ความขัดแย้งของมนุษย์จะยังไม่จบสิ้น ศูนย์กลางความขัดแย้งในยุคต่อไปจะอยู่ที่อารยธรรม ไม่ใช่แนวคิดทางการเมือง หรือเศรษฐกิจ ถึงแม้รัฐชาติจะยังคงเป็นผู้เล่นหลักในเวทีโลก แต่ความขัดแย้งหลักในโลก

¹ Wikipedia.(2021,January). Samuel P. Huntington.(online)

Richard K. Betts.(2020,December). Samuel P. Huntington.Britannica.(online)

² โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2558). ระหว่าง Francis Fukuyama กับ Samuel Huntington. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (online) น.1

จะเกิดขึ้นระหว่าง ภูมิภาค หรือกลุ่มประเทศที่มีอารยธรรมต่างกัน¹

ฮันทิงตันอธิบายว่าในช่วงเวลาส่วนใหญ่ของประวัติศาสตร์ อารยธรรมต่างๆมีการติดต่อกันน้อยมาก ระบบการเมืองระหว่างประเทศสมัยใหม่เกิดขึ้นมาหลังจากสนธิสัญญาเวสฟาเลีย กล่าวคือในยุคแรก ความขัดแย้งในโลกเกิดขึ้นระหว่างกษัตริย์-เจ้า ทั้งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช และในระบอบรัฐธรรมนูญ หลังการปฏิวัติฝรั่งเศสความขัดแย้งระหว่างรัฐเข้ามาแทนที่ความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์ และกลายเป็นความขัดแย้งหลักตลอดศตวรรษที่ 19 จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติรัสเซียระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ปฏิกริยาต่อต้านการปฏิวัตินี้ทำให้ความขัดแย้งเปลี่ยนไปเป็นความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง ระหว่างฟาสซิสต์ คอมมิวนิสต์ และประชาธิปไตย ซึ่งเปลี่ยนเป็นความขัดแย้งของคอมมิวนิสต์ และประชาธิปไตยในช่วงสงครามเย็น อเมริกา และโซเวียตต่างก็เป็นรัฐชาติ แต่ทั้งสองอธิบายอัตลักษณ์ของตนเองด้วยอุดมการณ์ทางการเมือง

ความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์ รัฐชาติ และอุดมการณ์ เป็นเหมือนสงครามกลางเมืองในอารยธรรมตะวันตก ขณะที่โลกนอกอารยธรรมตะวันตกตกอยู่ใต้อำนาจ และการยึดครองในยุคอาณานิคม ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นประเทศเกิดใหม่หรือประเทศโลกที่สาม ไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ยกจน กลายเป็นสมรภูมิแห่งความขัดแย้งของมหาอำนาจในยุคสงครามเย็น

หลังจากสงครามเย็นศูนย์กลางของความขัดแย้งได้เคลื่อนออกจากตะวันตก และเปลี่ยนมาเป็นความขัดแย้งของอารยธรรมระหว่างตะวันตก กับฝ่ายที่ไม่ใช่ตะวันตก และระหว่างฝ่ายที่ไม่ใช่ตะวันตกด้วยกันเอง ในการเมืองของอารยธรรม ประชากร และรัฐบาลของอารยธรรมที่ไม่ใช่ตะวันตกจะไม่เป็นเพียงดินแดนที่อยู่ใต้ อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกอีกต่อไป แต่จะร่วมกับตะวันตกในการเคลื่อนไหวและกำหนดหน้าตาของประวัติศาสตร์²

ฮันทิงตันมองว่าในโลกหลังสงครามเย็น อัตลักษณ์ทางอารยธรรมจะมีพลังมากขึ้นเรื่อยๆ อารยธรรมกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้คนมีความแตกต่างกันมากที่สุด ไม่ใช่อุดมการณ์ การเมือง หรือเศรษฐกิจ ผู้คน และประเทศจะหันมาอธิบายอัตลักษณ์ของตนเองจาก สายเลือด ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ คุณค่า ประเพณี และสถาบัน อัตลักษณ์จะเชื่อมโยงกับ กลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ชาติ ในระดับกว้างที่สุดคืออารยธรรม อารยธรรมกลายเป็นเส้นที่แบ่งผู้คนออกจากกัน ตามที่ฮันทิงตันอธิบาย “มนุษย์ใช้การเมืองไม่ใช่เพียงเพื่อบรรลุผลประโยชน์ แต่เพื่อนิยามอัตลักษณ์ของตนเองด้วย เรารู้ว่าพวกเราเป็นใครเมื่อเรารู้ว่าใครที่ไม่ใช่พวกเรา และบ่อยครั้งคือเมื่อเรารู้ว่าใครคือศัตรูของพวกเรา”³

ฮันทิงตันคิดว่าโลกจะถูกแบ่งด้วยอารยธรรมเจ็ด หรือแปดกลุ่มที่จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเมืองโลกสมัยใหม่ คือตะวันตก, ขงจื้อ, ญี่ปุ่น, อิสลาม, ฮินดู, สลาฟ-ออร์ทอดอกซ์, ลาตินอเมริกา และอาจรวมถึงแอฟริกา เขายืนยันว่าความแตกต่างทางอารยธรรมนั้นเป็นจริง และเป็นเรื่องพื้นฐาน ปัจจัยที่ทำให้อารยธรรมแตกต่างกันเนื่องมาจาก ประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ธรรมเนียม และที่สำคัญที่สุดศาสนา “ผู้คนที่มาจากต่างอารยธรรมมีมุมมองที่แตกต่างกันในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ายกกับมนุษย์ ปัจเจกและสังคม ประชาชนและรัฐ พ่อแม่และลูก สามีกับภรรยา รวมไปถึงมุมมองที่แตกต่างกันในเรื่องสิทธิ และความรับผิดชอบ เสรีภาพ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความเท่าเทียมและชนชั้น ความแตกต่างเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมานับร้อยปี ซึ่งจะ

¹ Huntington, Samuel P. (1993). The Clash of Civilizations?. Foreign Affairs magazine. (online). p 22.

² Ibid. pp 22-23.

Huntington, Samuel P. (2011). The Clash of Civilizations. p 21.

³ Huntington, Samuel P. (2011). The Clash of Civilizations. p 21.

ไม่หายไปในเรื่องนี้”¹ ความแตกต่างของอารยธรรมเป็นเรื่องพื้นฐานยิ่งกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง และระบอบการปกครอง แม้ว่าความต่างไม่จำเป็นต้องกลายเป็นความขัดแย้ง และความขัดแย้งไม่ได้จำเป็นว่าจะต้องแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรง แต่ถ้าดูจากเหตุการณ์ในหลายศตวรรษมา ความต่างของอารยธรรมได้สร้างความขัดแย้งที่เต็มไปด้วยการใช้ความรุนแรงมาแล้ว

ฮันทิงตันเห็นว่าหลังสงครามเย็นโลกได้เชื่อมโยงกันจนดูเล็กลง ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างอารยธรรมมีเพิ่มมากขึ้น ความสำนึกในอารยธรรมของตน และความรู้สึกถึงความแตกต่างจากอารยธรรมอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น ขณะที่อัตลักษณ์ของรัฐชาติอ่อนแอลงเมื่อเจอกับความเป็นสมัยใหม่ทางสังคม เศรษฐกิจ แต่ศาสนาได้เข้ามาแทนที่ กระบวนการฟื้นฟูศาสนาทำให้เกิดอัตลักษณ์ข้ามรัฐชาติ กลายเป็นเอกภาพของอารยธรรม การที่ตะวันตกมีอำนาจมากที่สุดทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ที่คนในภูมิภาคต่างๆ หันกลับไปหาอารยธรรมของตนเอง ฮันทิงตันอธิบายว่าวัฒนธรรมนั้นเปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อยมาก ในกรณีของความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองหรือเศรษฐกิจนั้นมีคำถามสำคัญคือคุณอยู่ข้างไหน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมคำถามคือคุณคือใคร ซึ่งในเรื่องนี้ศาสนาสำคัญกว่าเชื้อชาติ คนสามารถเป็นลูกครึ่งทางเชื้อชาติได้ แต่ไม่ใช่ศาสนา²

ความคิดเรื่อง “การปะทะกันของอารยธรรม” ของฮันทิงตัน ถูกวิจารณ์หลายแง่หลายมุมทั้งประวัติศาสตร์การใช้เหตุผล และอุดมการณ์ อมาตยา เช่นนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล เขียนบทความวิจารณ์การมองภาพอารยธรรมแบบเหมารวม ไม่ซับซ้อน และแบ่งแยกจากกันอย่างชัดเจนของฮันทิงตันว่าเป็นข้อผิดพลาด และต่อมา ยังได้เขียนหนังสือ “อัตลักษณ์และความรุนแรง” กล่าวถึงอันตรายของการมองคนด้วยอัตลักษณ์ที่เรียบง่ายของอารยธรรมเช่นนั้น นอร์ม ซอมสก็กล่าวว่าความคิดเรื่องการปะทะกันของอารยธรรมเป็นเพียงการสร้าง ความชอบธรรมให้แก่สหรัฐอเมริกาในการที่จะรักษาสิทธิในการใช้ความรุนแรง หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต³

ในอีกด้านหนึ่งความคิดเรื่อง “การปะทะกันของอารยธรรม” กลับสอดคล้องกับความคิดของมหาชนชาวสารที่ปรากฏในสื่อ และมีอิทธิพลต่อการเมือง ชี้นำความสัมพันธ์ และการรับรู้เกี่ยวกับกันและกันระหว่างตะวันตก และตะวันออกกลาง จนถูกเปรียบเทียบว่ามันเป็นคำทำนาย (ที่แม่นยำ) ของโลกหลังสงครามเย็น⁴

อารยธรรมอิสลามในทัศนะของฮันทิงตัน

ฮันทิงตันเห็นว่าอารยธรรมอิสลามและคริสต์ เป็นคู่ขัดแย้งกันมายาวนานในประวัติศาสตร์ มีปฏิสัมพันธ์กันด้วยความรุนแรง ตั้งแต่อิสลามเกิดขึ้นและกลายเป็นศาสนาที่มีอิทธิพล คริสต์และอิสลามต่างฝ่ายต่างมองกันว่าเป็นคนอื่น ความขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตยกับคอมมิวนิสต์ในศตวรรษที่ 20 เป็นเพียงฉากคั่นเวลาที่มาดับความขัดแย้งระหว่างอารยธรรมทั้งสองเพียงชั่วคราวเท่านั้น⁵

ปัจจัยที่ทำให้ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองฝ่ายมีความรุนแรงมากหรือน้อยคือ การเพิ่ม-ลดประชากร การขยายตัวของเทคโนโลยี พัฒนาการของเทคโนโลยี และกระแสชาตินิยม

¹ Huntington, Samuel P. (1993). The Clash of Civilizations?. Foreign Affairs magazine. (online). p 25.

² Ibid. pp 25-26.

³ Wikipedia. (2021. june). Clash of Civilization. (online)

⁴ Assumpcao, Clara.(2020). Is Huntington’s “Clash of Civilizations” a Self-fulfilled Prophecy?(.online).

⁵ Huntington Samuel P.,(2011). The Clash of Civilizations. p 209.

อันทิงตันอธิบายเส้นทางประวัติศาสตร์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองอารยธรรมเป็นความขัดแย้ง ผลัดกันเป็นฝ่ายคุกคามและฝ่ายตั้งรับ จากการเกิดศาสนาอิสลามในศตวรรษที่ 7 ตามมาด้วยการขยายอำนาจของชาวอาหรับ ไปสู่แอฟริกาเหนือ ไอบีเรีย ตะวันออกกลาง ไปจนถึงภาคเหนือของอินเดีย หลังจากนั้นไม่กี่ร้อยปีสงครามครูเสดเป็นผลมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเพิ่มจำนวนประชากร และการปฏิรูปศาสนาในยุโรป นักรบครูเสดยึดครองดินแดนศักดิ์สิทธิ์ และบางส่วนของเอเชียย่อย ก่อนจะล่าถอยออกมา หลังจากนั้นชาวเติร์กได้สร้างอาณาจักรออตโตมันและกลายเป็นผู้ปกครองตะวันออกกลาง และบัลข่าน อันทิงตันอ้างคำที่เบอร์นาร์ด ลีวีเซียนไว้ว่า “ช่วงเวลาพันปีนับจากการยึดสเปนของพวกมัวร์ จนถึงการปิดล้อมเวียนนาของพวกเติร์ก มีเพียงอารยธรรมอิสลามเท่านั้นที่คุกคามจนอารยธรรมตะวันตกอยู่ในสภาพที่อาจจะไม่สามารถอยู่รอดได้ และทำได้ถึงสองครั้งด้วย”¹

หลังจากศตวรรษที่ 15 ตะวันตกกลับเป็นฝ่ายได้เปรียบอย่างช้าๆ ชาวคริสต์ขับไล่มุสลิมออกจากไอบีเรีย พัฒนาการการเดินทางเรือของชาติยุโรปทำให้สามารถหลีกเลี่ยงดินแดนที่อยู่ใต้การปกครองของมุสลิมเพื่อที่จะไปสู่อินเดีย อาณาจักรออตโตมันถึงจะยังคงคุกคามยุโรปอยู่แต่ก็ค่อยๆ ทยอยให้กับอำนาจของรัสเซีย และออสเตรเลีย หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ดินแดนที่เคยเป็นของอาณาจักรออตโตมันตกอยู่ใต้การปกครองทั้งทางตรง และทางอ้อมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และอิตาลี พอมาถึงปี 1920 ประเทศที่ปกครองโดยชาวมุสลิมมีตุรกี ตุรกี อิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย และอัฟกานิสถานเท่านั้น

การเสื่อมถอยของอาณาจักรออตโตมันตะวันตกเกิดขึ้นอย่างช้าๆ หลังทศวรรษ 1920 และเห็นได้ชัดเจน หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปี 1995 ประเทศกว่า 69 ประเทศ เปลี่ยนจากการปกครองที่ไม่ใช่มุสลิมมาเป็นการปกครองโดยมุสลิม และยังมีประเทศเอกราชกว่า 45 ประเทศ ที่มีชาวมุสลิมเป็นประชากรส่วนใหญ่ อันทิงตันเตือนว่าความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นเรื่องน่าวิตกเมื่อมองข้อเท็จจริงที่ว่า สงครามระหว่างประเทศต่างศาสนาที่เกิดขึ้นในช่วงปี 1860-1929 ครั้งหนึ่งเป็นมุสลิม กับคริสเตียน²

อันทิงตันเห็นว่าความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นชั่วคราวเมื่อเกิดกระแสศาสนานิยม เหมือนที่เกิดขึ้นกับชาวคริสต์ในศตวรรษที่ 12 หรือที่เกิดขึ้นกับชาวมุสลิมในปัจจุบัน (เขาไม่ได้มองว่าความเคร่งศาสนาแบบที่เกิดขึ้นในหมู่ชาวมุสลิมปัจจุบันเป็นสิ่งที่มาแต่โบราณ) เขาอธิบายว่าความขัดแย้งเกิดจากธรรมชาติของศาสนาทั้งสองที่เป็นรากฐานของอารยธรรม ตะวันตก และอิสลามมีความแตกต่างที่สำคัญคือขณะที่ชาวมุสลิมไม่เคยแยกการเมืองออกจากศาสนา ชาวคริสต์ในตะวันตกแยกพระเจ้าและผู้ปกครองออกจากกัน แต่ก็ได้ให้รายละเอียดในประเด็นนี้เพิ่มเติม

ความขัดแย้งยังเกิดมาจากส่วนที่เหมือนกันของทั้งสองศาสนา คือการที่ศาสนาทั้งสองต่างก็นับถือพระเจ้าองค์เดียว มองความจริงเป็นหนึ่งเดียวว่าศรัทธาของตนเท่านั้นที่แท้จริงและเป็นศรัทธาที่มวลมนุษย์ควรยอมรับ ทั้งคริสต์และอิสลามมองโลกเป็นคู่ตรงข้าม เขาและเรา ทั้งสองศาสนาเชื่อในการเผยแผ่ศรัทธาที่แท้จริงของตน รวมไปถึงการพิชิตดินแดน ญิฮัด หรือครูเสด ความเหมือนกันดังกล่าวของศาสนาทั้งสองยังทำให้ทั้งสองศาสนาต่างจากศาสนาอื่น ๆ ในโลก³

อันทิงตันอธิบายถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างอิสลาม และตะวันตกในยุคปัจจุบันดังนี้ ประการที่หนึ่งการเพิ่มจำนวนของประชากรมุสลิมสร้างคนหนุ่มที่ตกงาน ขัดเคืองใจ ซึ่งมักจะถูกเกณฑ์เข้าในกลุ่มความเชื่อทางศาสนา เกิดความกดดันในสังคม ชาวมุสลิมบางส่วนอพยพเข้าไปในโลกตะวันตก

¹ Ibid p 210.

² Ibid.pp 209-210

³ Ibid. p 210.

ประการที่สองการฟื้นฟูศาสนาอิสลาม ทำให้ชาวมุสลิมเกิดความมั่นใจในอัตลักษณ์ของตนเอง และให้คุณค่ากับค่านิยม และอารยธรรมของตนเมื่อเทียบกับอารยธรรมตะวันตก

ประการที่สามการที่ตะวันตกพยายามที่จะทำให้ค่านิยม และสถาบันของตนกลายเป็นสากล เพื่อที่จะรักษาความเหนือกว่าทางทหาร และเศรษฐกิจ การแทรกแซงในความขัดแย้งของโลกมุสลิม ทำให้เกิดความไม่พอใจอย่างสูงในหมู่ชาวมุสลิม

ประการที่สี่การล่มสลายของคอมมิวนิสต์ ที่เคยเป็นศัตรูของทั้งตะวันตก และอิสลาม เมื่อศัตรูที่เคยมีร่วมกันหายไป ความตระหนักว่าเป็นศัตรูกันของทั้งคู่กลับมาอีก

ประการสุดท้ายโลกาภิวัตน์ ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ของชาวมุสลิม และชาวตะวันตกมีมากขึ้น กระตุ้นให้ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นต่ออัตลักษณ์ของตน และมองเห็นความต่างของกันและกันอย่างชัดเจน ปัญหาเรื่องสิทธิของคนที่เป็นสมาชิกอารยธรรมหนึ่งที่อยู่อาศัยในประเทศที่ปกครองโดยอีกอารยธรรมจะรุนแรงขึ้น ทั้งในสังคมตะวันตก และมุสลิม ความอดทนต่อฝ่ายตรงข้ามลดลงอย่างเห็นได้ชัดจากทศวรรษ 1980s และ 1990s¹

ความขัดแย้งที่กลับคืนมาของทั้งสองอารยธรรมไม่ได้มีปัญหาเพียงแค่ว่าใครเป็นผู้มีอำนาจมากกว่า แต่ยังอยู่ที่ความคิดเกี่ยวกับความถูกต้อง ผิด ของทั้งฝ่ายต่างกันมาก ฮันทิงตันยืนยันว่าตราบดีที่อิสลามยังเป็นอิสลาม ตะวันตกยังเป็นตะวันตก ความขัดแย้งนี้ก็จะต้องดำเนินต่อไปเหมือนพันสี่ร้อยปีที่ผ่านมา

ความขัดแย้งอิสลาม กับตะวันตกในประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของอาณาเขตซึ่งในปัจจุบันมีความสำคัญน้อยลงแล้ว ความขัดแย้งในยุคใหม่ที่เกิดระหว่างทั้งสองอารยธรรมเปลี่ยนมาอยู่ในประเด็น เช่น การซื้อขายอาวุธ สิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย การควบคุมน้ำมัน การอพยพย้ายถิ่น ผู้ก่อการร้ายอิสลาม และการแทรกแซงของตะวันตก²

กระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980s -1990s ทำให้เกิดการต่อต้าน ตะวันตกในหมู่ชาวมุสลิม เกิดความตระหนักถึงพิษร้ายของตะวันตกในสายตาชาวมุสลิม การปฏิเสธอิทธิพลของอเมริกา และยุโรปทั้งในแง่ การเมือง สังคม และศีลธรรม ผู้นำในโลกมุสลิมไม่สามารถพูดถึงการปรับตัวให้เป็นตะวันตกเหมือนที่เคยพูดกันเป็นธรรมดาในอดีตได้อีกแล้ว เป็นเรื่องยากที่จะพบคำประกาศในโลกมุสลิมที่ยกย่องคุณค่า และสถาบันแบบตะวันตก จากผู้นำ เจ้าหน้าที่ สถาบัน หรือสื่อของอิสลาม ตรงกันข้ามมีการเห็นความแตกต่างระหว่างอิสลาม และตะวันตก และความเหนือกว่าของอารยธรรมอิสลาม มีการเรียกร้องให้มีการปกป้องอารยธรรมอิสลามจากการคุกคามของอารยธรรมตะวันตก ชาวมุสลิมกลัว และไม่พอใจอำนาจของตะวันตกและผลกระทบของมันต่อสังคมและความเชื่อของพวกเขา พวกเขา มองวัฒนธรรมตะวันตกว่าเป็นวัตถุนิยม ฉ้อฉล ผุพัง และไร้ศีลธรรม แต่ก็ยังมองว่ามันมีความยั่วยวนใจ ดังนั้นจึงต้องป้องกันวิถีชีวิตของพวกเขาจากมัน มุสลิมต่อต้านตะวันตกไม่ใช่เพราะพวกเขาเป็นชาวคริสต์ แต่เป็นเพราะพวกเขาเป็นคนไร้ศาสนา ในสายตาของมุสลิมตะวันตกที่เป็นฆราวาสนิยมเลวร้ายกว่าตะวันตกที่เป็นคริสเตียน ฮันทิงตันเปรียบเทียบว่าในช่วงสงครามเย็นตะวันตกตีตราฝ่ายตรงข้ามว่าพวกคอมมิวนิสต์ไร้ศาสนา แต่ตอนนี้พวกเขากลายเป็นพวกตะวันตกไร้ศาสนาในสายตามุสลิม

ฮันทิงตันเชื่อว่าไม่ใช่มีแต่พวกมุสลิมหัวรุนแรงเท่านั้นที่มีภาพที่เลวร้ายของตะวันตก โอหัง โหดร้าย ละโมบ อยู่ในใจ แต่ชาวมุสลิมทั่วไปก็มองตะวันตกเลวร้ายเช่นเดียวกัน รัฐมุสลิมที่เคยใกล้ชิดกับตะวันตกอย่าง อิรัก ลิเบีย ซีเรีย อาฟกานิสถาน เป็นต้น ได้เปลี่ยนกลายเป็นรัฐที่ไม่เป็นมิตรหรือต่อต้านตะวันตก (หมายถึงปีที่หนังสือพิมพ์จำหน่าย 1996) ประเทศมุสลิมที่เคยเป็นพันธมิตรทางทหารกับอเมริกา

¹ Ibid. p 211.

² Ibid. p212

ในสงครามเย็น อย่างตุรกี และปากีสถาน ก็กำลังถูกพลังของการเมืองอิสลามกดดันจนทำให้ความสัมพันธ์กับตะวันตกลดน้อยลง ในปี 1995 มีเพียงคูเวตประเทศเดียวเท่านั้นที่เป็นประเทศมุสลิมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับตะวันตก ประเทศมุสลิมที่ใกล้ชิดกับอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นคูเวต ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ อัลจีเรีย ส่วนแต่เพียงพหุอเมริกาทางทหาร หรือเศรษฐกิจทั้งสิ้น อันที่จริงมันเปรียบเทียบกับรัฐใหญ่ยุโรปตะวันออกที่เคยพึ่งพาสหภาพโซเวียตในยุคสงครามเย็น ที่พร้อมจะแยกตัวออกไปเมื่อการอุปถัมภ์นั้นสิ้นสุดลง¹

ในขณะที่มีการต่อต้านตะวันตกในโลกมุสลิม โลกตะวันตกก็กำลังเกิดความหวาดกลัว “การคุกคามของอิสลาม” อิสลามถูกมองอย่างหวาดกลัวว่าเป็นผู้แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ การก่อการร้าย และการอพยพที่ไม่เป็นที่ต้องการเข้าสู่ยุโรป

อันที่จริงมองว่าหลังจากการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านปี 1979 ความสัมพันธ์ระหว่างตะวันตก กับอิสลามอยู่ในภาวะกึ่งสงคราม มีการต่อสู้ระหว่างบางส่วนของโลกมุสลิม (อิหร่าน ซูดาน อิรัก ลิเบีย ซีเรีย) กับอเมริกา การก่อการร้ายจากฝ่ายอิสลาม ซึ่งอเมริกาโต้ตอบด้วยการโจมตีทางอากาศ และการซ้อมโจมตี มีความรุนแรงในระดับที่ทำให้สูญเสียชีวิตทั้งสองฝ่าย

อันที่จริงมันไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้นำอเมริกาบอกว่ามุสลิมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่ถูกปลุกเสกโดยคนกลุ่มใหญ่ในสังคมมุสลิม เขาเห็นว่าการที่กังวลต่อการใช้ความรุนแรงของขบวนการก่อการร้ายอิสลามต่อตะวันตกแทบไม่มีให้เห็นจากประเทศมุสลิม (ในช่วงเวลาที่หนังสือ Clash of Civilizations เขียน) ในอีกด้านหนึ่งประเทศยุโรปและสื่อมวลชนต่างก็ยิ่งเฉยต่อความรุนแรงที่อเมริกากระทำต่อมุสลิม ไม่เหมือนกับในช่วงสงครามเย็นที่ชาติยุโรปมักจะแสดงท่าทีต่ออเมริกาต่อต้านโซเวียต

สำหรับอันที่จริงแล้วปัญหาหลักของตะวันตกไม่ใช่กลุ่มอิสลามหัวรุนแรง แต่เป็นอิสลามทั้งหมด ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นอารยธรรมที่ผู้คนถูกทำให้เชื่อในความเหนือกว่าของตน แต่หมกมุ่นอยู่กับปมด้อยด้านพลังอำนาจของพวกเขา ในทางตรงกันข้ามปัญหาของอิสลามไม่ใช่เพียงแค่ CIA หรือกระทรวงกลาโหมสหรัฐ แต่มันคืออารยธรรมตะวันตกทั้งหมด เป็นอารยธรรมที่แตกต่างตรงข้ามกับอิสลาม เป็นอารยธรรมที่เชื่อในความเป็นสากลของตน เชื่อในความเหนือกว่าของตน อำนาจที่อารยธรรมตะวันตกมีอยู่เหนืออารยธรรมอื่นทำให้พวกเขา รู้สึกว่าตนเองมีพันธกิจที่จะขยายอารยธรรมของตนเองไปทั่วโลก นี่เป็นส่วนผสมพื้นฐานที่เพิ่มพลังให้กับความขัดแย้งระหว่างอิสลาม และตะวันตก²

เอ็ดเวิร์ด ซาอิด

เอ็ดเวิร์ด ซาอิดถูกกล่าวถึงว่าเป็นหนึ่งในนักคิดคนสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 20 ผู้มีส่วนในการให้กำเนิดแนวคิดในการศึกษาแบบ “หลังอาณานิคม” หนังสือ Orientalism ผลงานสำคัญของซาอิด ถูกแปลมากกว่า 20 ภาษาถูกกล่าวถึงว่าเป็นหนังสือวิชาการที่สร้างข้อโต้แย้งมากที่สุดในรอบ 30 ปีมา³

เอ็ดเวิร์ด ซาอิด (1935-2003) เป็นนักวิชาการด้านวรรณกรรมเปรียบเทียบชาวอเมริกันเชื้อสายปาเลสไตน์ เขาเกิดที่เจอร์ซาเลม ปาเลสไตน์ ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ในครอบครัวชาวโปรเตสแตนต์ พ่อของซาอิดมีธุรกิจอยู่ในไคโรทำให้ครอบครัวต้องเดินทางไปมาระหว่างปาเลสไตน์ และอียิปต์ การก่อตั้งประเทศอิสราเอลบนดินแดนปาเลสไตน์ในปี 1948 ทำให้ครอบครัวของเขากลับไปยังปาเลสไตน์ไม่ได้อีก ในไคโรซาอิดวัย 13 มีความขัดแย้งกับครอบครัว และถูกไล่ออกจากโรงเรียน สองปีต่อมาเขาถูกส่งไปอเมริกา

¹ Ibid. pp 213-215.

² Ibid. pp 215-217.

³ Edward said : on 'orientalism' (2005). (Online).

ที่อเมริกาซาอิดประสบความสำเร็จในด้านการศึกษ เขาเรียนจบที่พรินซ์ตัน และจบปริญญาโทและเอกด้านวรรณคดีอังกฤษที่ฮาร์วาร์ด ทำงานเป็นอาจารย์ในสาขาภาษาอังกฤษและวรรณคดีเปรียบเทียบที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียในนิวยอร์ก ซึ่งเขาทำงานอยู่จนถึงปี 2003 ที่เขาเสียชีวิต¹

สงครามระหว่างอาหรับกับอิสราเอลในปี 1973 ความคิดเห็นโดยทั่วไปคาดว่ากองทัพอาหรับจะถูกลบขี้อย่างที่เห็นในการรบครั้งก่อนๆ เพราะความล้าสมัย ขี้อลัด ไม่มีความสามารถในการรบ แต่พวกเขากลับทำการต่อสู้ได้อย่างได้ผลในช่วงต้นของสงคราม ความสำเร็จในช่วงแรกของสงครามของชาวอาหรับเป็นแรงบันดาลใจให้ซาอิด นำเอาความคิดที่ได้จากประสบการณ์ในการเป็นคนที่อยู่ในสองอารยธรรมมาเขียนเป็นหนังสือ Orientalism ซึ่งกลายเป็นผลงานที่สำคัญที่สุดของเขา²

นอกจากจะเป็นนักวิชาการที่ทรงอิทธิพลแล้วซาอิดยังเป็นกระบอกเสียงให้กับชาวปาเลสไตน์ในการเรียกร้องสิทธิ ผ่านการเขียนหนังสือ บทความ การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์รวมทั้งการเดินทางไปปาฎกถาในที่ต่างๆ

ในปี 1977 ซาอิดได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภา Palestine National Council (PNC) ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวปาเลสไตน์ทั้งในดินแดนยึดครอง และที่เป็นผู้พลพ ซาอิดมีส่วนในการทำให้เกิดการเจรจา ระหว่าง องค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (PLO) ที่มียัสเซอร์ อาราฟัตเป็นผู้นำ กับรัฐบาลอิสราเอล ที่เมดริทในปี 1991 แต่เขาไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงในการประนีประนอมทั้งที่เมดริทและที่ออสโล ที่ตามมา ทำให้เขาลาออกจากการเป็นสมาชิก PNC เขาเห็นว่าข้อตกลงของฝ่ายอิสราเอลมีเพียงสั้นว่ายอมรับ PLO ในฐานะผู้แทนของชาวปาเลสไตน์ แต่ส่วนของ PLO มีข้อความยาวเป็นหน้าที่กล่าวขอโทษสำหรับการก่อการร้าย ให้สัญญาว่าจะยกเลิกและไม่ทำอีก ยอมรับอิสราเอลและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตกลงเรื่องของรัฐที่ไม่มีมีการประกาศดินแดนอย่างเป็นทางการ

ซาอิดพยายามเรียกร้องในเรื่องการอยู่ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรม เขาติดต่อกับปัญญาชน คิลปิน นักสร้างหนังชาวอิสราเอล ร่วมกับเดเนี่ยล บารเน บอร์ม (Daniel Barenboim) นักดนตรีเชื้อสายยิวที่มีชื่อเสียงตั้งวงออเคสตรา (ซาอิดเคยคิดจะเรียนดนตรีเพื่อเป็นนักดนตรีอาชีพ) ที่เป็นการร่วมงานกันระหว่างนักดนตรีชาวยิว และอาหรับ

ในช่วงบั้นปลายชีวิตเขาเริ่มหมดหวัง และคิดว่าอาจจะไม่มีรัฐปาเลสไตน์เกิดขึ้นได้ เขายังเป็นกังวลถึงความขัดแย้งที่จะตามมาหลังเหตุการณ์ 9 11 และสงครามอิรัก

ตลอดชีวิตของเขาการเป็นคนพลัดถิ่นที่อยู่ระหว่างสองวัฒนธรรมส่งผลให้เขารู้สึกเป็นคนนอกอยู่ตลอดเวลา จากการเป็นชาวโปรเตสแตนต์ในย่านออโธดอกซ์ การเป็นชาวปาเลสไตน์ในอียิปต์ และการเป็นชาวอาหรับในอเมริกา แต่มันทำให้เขามีมุมมองเฉพาะตัวที่ส่งผลต่อผลงานทางวิชาการของเขา ก่อนที่เขาจะเสียชีวิต “ความปรารถนาสุดท้ายของเขาคือการฝังร่างไว้ในเลบานอน ดินแดนที่แม่ของเขาเกิด ให้ใกล้ที่สุดกับปาเลสไตน์ ดินแดนที่เขาารู้สึกว่าตนถูกเนรเทศออกมา ทำให้เขาต้องคำสาปของการเป็นผู้พลัดถิ่นทั้งชีวิตและความตาย”³

บุรพคดีศึกษา

บุรพคดีศึกษา หรือ Orientalism เป็นคำที่ซาอิดนำมาใช้หมายถึงความรู้และกระบวนการในการสร้างความรู้เกี่ยวกับตะวันออกของตะวันตก ความรู้นี้ไม่ได้เป็นอิสระจากกันแต่มันถูกสะสม ส่งต่อ ต่อยอดจนกลายเป็นคลังความรู้ เป็นสาขาวิชาที่มีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ มีสถาบันทางการศึกษา ที่สร้างความรู้เกี่ยวกับ

¹ Al Jazeera World, (2018.November). Edward Said: 'Out of Place'. Youtube.(Online)

² Media Education Center. (2005). Edward Said: On Orientalism. (online).

³ Al Jazeera World, (2018.November). Edward Said: 'Out of Place'. Youtube.(Online)

ตะวันออกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งซาอิดเห็นว่ามันเป็นความรู้ที่บิดเพี้ยนจนถึงกับว่า “ตะวันออกนั้นแทบจะเป็นสิ่งที่ตะวันตกสร้างขึ้น”¹ มันเป็นภาพของคนอื่นที่แตกต่างตรงข้ามที่ตะวันตกสร้างขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 ตะวันตกกลายเป็นสมัยใหม่ และขยายอำนาจอาณาเขตสู่ตะวันออก ความรู้เกี่ยวกับตะวันออกถูกผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก ชาวยุโรปผู้มีอำนาจเหนือกว่าสร้างภาพตะวันออกอย่างเหมารวมง่าย ๆ และไม่เปลี่ยนแปลง เสนอความด้อยกว่าของตะวันออกที่ตรงข้ามกับตะวันตกผู้เจริญ ในแบบเหยียดผิว ความคิดเกี่ยวกับความรู้ที่ผูกอยู่กับวิชาการแบบสมัยใหม่ของตะวันตกทำให้ตะวันตกคิดว่าตนเองรู้เกี่ยวกับตะวันออกยิ่งกว่าชาวตะวันออกเองเสียอีก ซาอิดเห็นว่าความรู้เหล่านั้นไม่ได้ทำให้เห็นความเป็นจริง แต่มันเป็นภาพของอำนาจที่ตะวันตกมีเหนือตะวันออก เพื่อให้ความชอบธรรมกับระบอบอาณานิคม

ซาอิดให้ความหมายของบูรพคดีศึกษาเป็น 3 แบบ ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน ส่งอิทธิพลต่อกัน แบบแรกคือความรู้ตามแบบวิชาการที่ถูกผลิตในสถาบันการศึกษา ไม่ว่าจะใครที่สอน เขียน หรือทำวิจัยเกี่ยวกับตะวันออก ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาวิชาใด ทั้งมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตะวันออก ต่างก็เป็นนักบูรพคดีศึกษา

แบบที่สองหมายถึงวิธีคิดของชาวตะวันตกที่มองเห็นตะวันออก กับตะวันตกมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งปรากฏอยู่ในงานของนักเขียนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนักประพันธ์ กวี นักปรัชญา นักทฤษฎีการเมือง ไปจนถึงเจ้าหน้าที่อาณานิคม ที่มีภาพของความแตกต่างระหว่างตะวันตก กับตะวันออกเป็นจุดเริ่มต้นในงานของเขา คนกลุ่มหลังนี้มีจำนวนมาก วิกเตอร์ ฮูโก้ ดังแตร์ หรือคาร์ล มาร์กซ์ ก็เป็นผู้สร้างงานแบบบูรพคดีศึกษา²

ความหมายที่สามซาอิดอธิบายว่าบูรพคดีศึกษาคือ การสร้างความรู้เกี่ยวกับตะวันออกเพื่อที่ตะวันตกจะได้มีอำนาจเหนือตะวันออก สิ่งนี้เห็นได้ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 เมื่อตะวันตกขยายอำนาจอาณานิคมในดินแดนตะวันออก เริ่มจากสงครามโปเลียนบุกอียิปต์ เป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจในตะวันออกอย่างมากมายของยุโรป เกิดการตระหนักรู้ถึงการมีอยู่ของตะวันออก จากเมดิเตอร์เรเนียนไปจนถึงจีน การสร้างความรู้ การอธิบาย และการสอนเกี่ยวกับตะวันออก เป็นเครื่องมือสำคัญของตะวันตกในการมีอำนาจเหนือตะวันออก เกิดนักวิชาการอาชีพที่ศึกษาตะวันออกด้วยวิธีหาความรู้สมัยใหม่ ทำให้บูรพคดีศึกษากลายเป็นความจริงตามแบบสมัยใหม่ เป็นวิชาการ และถูกอธิบายโดยแนวคิดที่มีอิทธิพลในยุโรปขณะนั้นตั้งแต่ปฏิธานนิยม ไปจนถึงมาร์กซิสต์ เกิดสถาบันที่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับตะวันออกโดยเฉพาะ ภาพของตะวันออกปรากฏในงานของทั้งนักวิชาการ นักประพันธ์ กวี นักปรัชญา จิตรกร³ “โดยภาพกว้างเมื่อถึงศตวรรษที่ 18 บูรพคดีศึกษาคือ การศึกษาดินแดนของไบเบิ้ล ภาษาเซมิติก อิสลาม...พอลถึงกลางศตวรรษที่ 19 บูรพคดีศึกษากลายเป็นขุมสมบัติมหาศาล ที่ยากจะจินตนาการถึง”⁴ บูรพคดีศึกษากลายเป็นวาทะกรรมที่เป็นระบบระเบียบ เป็นประเพณีของความคิดของตะวันตก ที่มีเครือข่ายมหาศาลที่เสนอภาพของตะวันออก ทั้งทางการเมือง สังคม การทหาร อุดมคติ วิทยาศาสตร์ หรือแม้แต่จินตนาการ และมันมีอำนาจจนไม่มีใครที่จะคิด เขียน หรือกระทำการใดๆ เกี่ยวกับตะวันออกอย่างเป็นอิสระ โดยไม่ถูกจำกัดความคิด หรือการกระทำโดยข้อมูลจากบูรพคดีศึกษา⁵

ซาอิดเห็นว่าบูรพคดีศึกษาเป็นการแสดงภาพตะวันออกที่บิดเบี้ยว เป็นภาพของตะวันออกในความคิดของตะวันตก ที่อธิบายตะวันออกเป็นคนอื่นที่แยกห่าง และตรงกันข้ามกับที่ตะวันตกมองตัวเอง เช่นเมื่อ

1 Said, Edward W. (2003). Orientalism. p.1.

2 Ibid.pp.2-3.

3 Ibid.pp.42-43.

4 Ibid.p. 51.

5 Ibid.p.3,39.

นักปกครองอาณานิคมในศตวรรษที่ 19 พุดเปรียบเทียบชาวยุโรป กับชาวอียิปต์ ภาพที่ชาวยุโรปมองตนเองอย่าง “มีเหตุผล พุดความจริงอย่างไม่คลุมเครือ มีตรรกะโดยธรรมชาติ อายากรู้ อยากเห็นและแสวงหาข้อพิสูจน์” ชาวตะวันออกถูกทำให้เป็นด้านตรงข้าม “เหตุผลของพวกเขาไม่ปะติดปะต่อ ไม่สามารถหาข้อสรุปง่าย ๆ จากสิ่งที่เห็นชัดแจ้งอยู่แล้ว ถ้าให้เขาอธิบายเรื่องอะไรสักอย่าง ยืดเยื้อ และอาจกล่าวขัดแย้งกันเองถึง 12 ครั้ง”¹ เรื่องราวสำคัญของบูรพคดีศึกษาคือตะวันออกที่แตกต่าง ตรงข้ามกับตะวันตก อ่อนแอ ไร้ความสามารถ เป็นหน้าที่ของตะวันตกที่จะต้องเข้าไปจัดการ หรือปกครอง การแสดงภาพตะวันออกในแบบนี้แทบไม่เคยเปลี่ยนแปลง จากผู้ปกครองอาณานิคมชาวอังกฤษในศตวรรษที่ 19 จนถึงเฮนรี คิสซิงเจอร์รัฐมนตรีการต่างประเทศ และที่ปรึกษาด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาในทศวรรษที่ 1970s ก็ยังอธิบายถึงโลกที่แบ่งแยกเป็นสองส่วน โลกที่พัฒนาแล้ว (Post-Newtonian) และโลกที่ยังไม่พัฒนา (Pre-Newtonian) และเป็นหน้าที่ของคนในโลกที่พัฒนาแล้วที่จะเป็นผู้จัดการกับระเบียบของโลก²

ซาอิดไม่ได้หมายความว่าความรู้เกี่ยวกับตะวันออกเป็นเรื่องแต่งขึ้นตามใจของนักบูรพคดีศึกษา หรือเป็นแผนร้ายของยุโรปที่จะควบคุมตะวันออกแต่ “ความตั้งใจที่จะทำความเข้าใจ บางกรณีกลายเป็นการควบคุมจัดการ... มันคือวาทกรรมที่โดยไม่ได้ตั้งใจได้ตอบสนองต่อความสัมพันธ์และอำนาจการเมืองอย่างตรง ๆ เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของอำนาจหลายรูปแบบ”³

คำอธิบายเกี่ยวกับบูรพคดีศึกษาของซาอิดทำให้เกิดข้อถกเถียงมากมาย ความคิดที่ว่าความรู้เกี่ยวกับตะวันออกที่สร้างโดยชาวตะวันตกเกิดจากมายาภาพที่ส่งต่อกันมาในอารยธรรมตะวันตก และการอยู่ในสถานะที่มีอำนาจที่เหนือกว่าของอาณานิคมตะวันตก เป็นความคิดที่ถูกสานต่อจนกลายเป็นแนวคิดแบบ “หลังอาณานิคม”

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับซาอิดก็ได้โต้เถียงเกี่ยวกับงานของเขาตั้งแต่เรื่องเจตนาในการเขียนงานของเขา เบอนาร์ต ลีวีส์ นักบูรพคดีศึกษาชาวอังกฤษกล่าวว่าซาอิดมีเจตนาทางการเมืองที่จะป้ายสีนักบูรพคดีศึกษาว่าสมรู้ร่วมคิดในการสร้างความชอบธรรมให้กับบทบาทของอาณานิคมอังกฤษ และฝรั่งเศสในดินแดนตะวันออก รวมไปถึงสนับสนุนนโยบายอาณานิคมแบบใหม่ และการสนับสนุนอิสราเอลของอเมริกาในปัจจุบัน ในด้านวิธีการศึกษาของซาอิด ลีวีส์วิจารณ์ว่าซาอิดจงใจเลือกเฉพาะงานเขียนบูรพคดีศึกษาที่สอดคล้องกับข้อเสนอของตนเองมาอภิปราย⁴

อารยธรรมอิสลามในทัศนะของซาอิด

ซาอิดไม่ใช่นักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านตะวันออกกลางโดยตรงเช่นเดียวกับฮันทิงตัน เขากล่าวถึงตัวเองว่าเป็น “นักมนุษยศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับอเมริกา และยุโรป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านวรรณคดีเปรียบเทียบ” และหนังสือ Orientalism “เป็นเรื่องเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ความคิด ประวัติศาสตร์ และอำนาจมากกว่าที่จะเกี่ยวกับ การเมืองในตะวันออกกลางอย่างตรงไปตรงมา”⁵ เขาคิดว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของบูรพคดีศึกษากับความเป็นจริงของตะวันออก แต่นั่นไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการศึกษา สิ่งที่เขาต้องการศึกษาคือความสอดคล้องกันระหว่างบูรพคดีศึกษา กับความคิดเกี่ยวกับตะวันออก (ของตะวันตก) ไม่ว่ามันจะสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องกันเลยกับความเป็นจริง⁶

¹ Ibid.p.38.

² Ibid. pp.46-47.

³ Ibid. p.12.

⁴ Teo, Hsu-Ming. (2013). Orientalism: An Overview. Australian Humanities Review 54. (online).

⁵ Said, Edward W. (2003). Orientalism. p.xii.

⁶ Ibid. p.5.

อย่างไรก็ตามซาอิตเห็นว่าบุรพคตศึกษาศสมัยใหม่ที่เริ่มตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 เป็นผลมาจากประสบการณ์ของอังกฤษ และฝรั่งเศสเกี่ยวกับชาวอาหรับ และอิสลาม ในตะวันออกกลาง ซึ่งเป็น “แหล่งของความมั่งคั่ง และอาณานิคมที่เก่าแก่ที่สุดของยุโรป เป็นที่มาของอารยธรรม และภาษา เป็นคู่แข่งทางวัฒนธรรม และเป็นภาพของคนอื่น (the Other) ที่ลึกซึ้งและถูกหวาดวิตกถึงมากที่สุด”¹เมื่อชาวอเมริกันเข้ามาสืบบทบาทและอำนาจในตะวันออกกลางหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 พวกเขาได้รับเอาภาพจากบุรพคตศึกษาของยุโรปนี้ไปด้วย

ซาอิตอธิบายถึงประสบการณ์ของยุโรปต่อตะวันออกกลาง และอิสลามว่า ดินแดนตะวันออกที่อยู่ติดกับยุโรปเป็นดินแดนที่ชาวยุโรปรู้จักมาตั้งแต่โบราณแล้ว ทั้งจากเรื่องราวในไบเบิล และการแผ่ขยายของศาสนาคริสต์ การเดินทางของมาร์โคโพลโล เมื่ออิสลามเข้าไปสู่ยุโรปในตอนต้นยุคกลาง ศาสนาอิสลามสำหรับชาวยุโรปแล้วเป็นการปลอมแปลงศาสนาคริสต์ที่พวกเขารู้จักดีอยู่แล้ว การรุกรานของอิสลามเป็นภัยคุกคามของยุโรปที่ทำให้เกิดยุคของความกลัว บันทึกลงของชาวยุโรปถึงอิสลามอย่างเช่น “พวกเขาเหมือนเหมือนฝูงผึ้ง และโดยการใช้อำนาจพวกเขาทำลายทุกอย่าง”² การที่อิสลามกลายเป็นสัญลักษณ์ของความน่าหวาดกลัวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างไรเหตุผล สำหรับยุโรปแล้วอิสลามกลายเป็นความทรมานที่ยาวนานต่อมาจนกระทั่งถึงยุครุ่งเรืองของอาณาจักรออตโตมันในศตวรรษที่ 17

ชาวคริสต์ทำความเข้าใจศาสนาอิสลามในฐานะสิ่งแปลกปลอม และเข้าใจผ่านความคิด คำศัพท์ และจินตนาการในแบบชาวคริสต์ อย่างเช่นการเรียกอิสลามว่าลัทธิมุฮัมมัด เหมือนกับว่าสถานะของมุฮัมมัดในหมู่ชาวมุสลิมไม่ต่างจากพระคริสต์สำหรับชาวคริสต์ สำหรับชาวคริสต์แล้วมุฮัมมัดเป็นคนหลอกลวงตั้งนั้นด้วยเหตุผลแบบวรรณกรรม นักเขียนชาวยุโรปในยุคกลางจึงแสดงภาพมุฮัมมัด เป็นคนมักมากในกาม คนทรยศ แต่สิ่งหนึ่งที่นักเขียนยุโรปละเลยคือ ความหมายของคัมภีร์กุรอาน มุสลิมคิดและไร และมันทำให้เขาทำอะไรในสถานการณ์ต่างๆ นอกจากจะบอกเป็นนัยว่าคำสอนในกุรอานอาจทำให้ชาวคริสต์เย็นหลงผิดได้ ศาสนาอิสลามไม่สามารถถูกมองว่าเป็นคำสอน และความศรัทธาเช่นเดียวกับคำสอน และความศรัทธาของชาวคริสต์ได้³

ซาอิตอธิบายว่าภาพของอิสลาม เป็นตัวแทนภาพของตะวันออกที่สำคัญในความคิดของชาวยุโรป ซึ่งเป็นภาพที่น่ารบกวนใจ เพราะการที่อิสลามมีความใกล้เคียงกับคริสต์ ทั้งในด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมอิสลามคือดินแดนของไบเบิล ภาษาของอิสลามเป็นภาษาตระกูลเดียวกับฮีบรู อิสลามเป็นผู้สืบทอดของศาสนายิวที่ยืมเรื่องราวของศาสนาคริสต์ไปใช้ จนสามารถทำให้เกิดความสำเร็จทางการเมือง การทหารครั้งยิ่งใหญ่ อารยธรรมอิสลามเคยรุ่งเรืองยิ่งกว่าอารยธรรมใดในยุโรป การคุกคามของอิสลามต่อยุโรปเกิดขึ้นอย่างยาวนาน คำว่า Orient ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแค่อเอเชีย หรือตะวันออก แต่มันมีความหมายว่าห่างไกล แปลกหู แปลกตา คำๆ นี้สำหรับชาวยุโรปแล้วหมายถึงดินแดนอิสลามเป็นหลักมาจนถึงศตวรรษที่ 18 ก่อนที่ดินแดนตะวันออกอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลและไม่เคยเป็นภัยจะเข้ามาอยู่ในความคิดของชาวยุโรป แต่ชาวตะวันตกก็ยังคงใช้ภาพของอิสลามเป็นแม่แบบในการอธิบายถึงชาวตะวันออกอื่นๆ⁴ ภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมที่อยู่ในความคิดของชาวยุโรปตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 กลายเป็นแหล่งข้อมูลในการสร้างบุรพคตศึกษาศสมัยใหม่ที่เริ่มตั้งแต่

1 Ibid. p.1.

2 Ibid. p.59.

3 Ibid. pp.61-62.

4 Ibid. p.74.

ปลายศตวรรษที่ 18¹ อิสลามถูกมองอย่างง่าย ๆ เป็นภาพเหมารวมตายตัวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง แบ่งแยกแตกต่างอย่างตรงข้ามกับตะวันตก อ่อนแอและด้อยกว่า ในลักษณะของการเหยียดผิวชาอิดได้อภิปรายข้อเขียนของนักบูรพคดีจำนวนมากไว้ในหนังสือ Orientalism ของเขาว่ามันเป็นผลผลิตของตะวันตก ที่เป็นผลมาจากความเหนือกว่าของอำนาจอาณานิคม ซึ่งซาอิดเห็นว่าประเพณีของความคิดแบบนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยอเมริกาที่เป็นผู้รับสืบทอดบูรพคดีศึกษาต่อจากยุโรป อย่างที่เห็นภาพของอิสลามในสื่อของอเมริกาหรือในคำพูดเพื่อสนับสนุนสงครามอิรักอย่าง “ผู้คนที่นั่นต่างจากเราอย่างมาก ไม่มี ความซาบซึ้งในคุณค่าที่เราเชื่อมั่น” หรือ “กำลังอำนาจเป็นภาษาเดียวที่คนพวกนี้เข้าใจ”²

ซาอิดจึงเห็นว่าความคิดเรื่องการปะทะกันของอารยธรรมในแบบของฮันทิงตันเป็นความคิดแบบบูรพคดีศึกษาที่แบ่งแยกเป็นขากกับเราอย่างเด็ดขาด มองแต่ละอารยธรรมเป็นแผ่นเดียวกันที่ไม่มีความแตกต่างภายใน สืบทอดความคิดจากระบอบอาณานิคม กระตุ้นให้เกิดความเกลียดชัง เพื่อที่จะให้ความชอบธรรมแก่การใช้อำนาจของตะวันตก หรืออเมริกา³

บทส่งท้าย

ในคำอธิบายเรื่องการปะทะของอารยธรรมของฮันทิงตัน และบูรพคดีศึกษาของซาอิด ทั้งคู่ต่างก็มองเห็นสิ่งเดียวกันคือสภาพที่มนุษย์สร้างความแตกต่างแบ่งแยกกันเป็นเรา เป็นเขา และมีแนวโน้มที่จะใช้ความต่างนี้สร้างความขัดแย้ง ฮันทิงตันเสนอให้ตะวันตกผู้มีอำนาจเหนือกว่าอารยธรรมอื่นๆ ใช้สถานการณ์นี้เพื่อเพิ่มความได้เปรียบโดย “ยอมรับลักษณะเฉพาะตัวของอารยธรรมของตน เลิกคิดที่จะเป็นอารยธรรมสากล รวมตัวกันเสริมสร้าง และรักษาความเป็นตะวันตกเพื่อต่อต้านการทำลายจากอารยธรรมที่ไม่ใช่ตะวันตก” แต่ก็ยังให้คำแนะนำว่า “การหลีกเลี่ยงสงครามโลกแห่งอารยธรรม ขึ้นอยู่กับผู้นำโลกที่จะยอมรับ และร่วมมือเพื่อจะรักษาลักษณะความหลากหลายทางอารยธรรมของการเมืองโลกเอาไว้”⁴

ขณะที่ซาอิดมองเห็นว่าความแตกต่าง แบ่งแยกเป็นสองฝ่ายที่ต่างกันตรงกันข้าม คือการสร้างความรู้ที่ผิดเพี้ยน เขามองโลกอย่างอุดมคติว่ามนุษย์ควรจะหลุดพ้นจากการแบ่งแยกอันเป็นเท็จ “การลดค่าอย่างเลวร้ายของการกวาดต้อนผู้คนเข้าไปในการรวมกลุ่มที่ประนีประนอมอย่างง่าย “อเมริกา” “ตะวันตก” หรือ “อิสลาม” การสร้างอัตลักษณ์รวมหมู่ของปัจเจกกลุ่มใหญ่ ซึ่งแท้จริงแล้วมีความต่าง ไม่ควรจะถูกให้คำอีกต่อไป ที่จริงแล้วต้องถูกยับยั้ง เพราะความเลวร้ายของการมองผู้คนเช่นนั้น เป็นการลดค่าของคน และสนับสนุนอำนาจ”⁵

ถ้ามองจากสิ่งที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางตั้งแต่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีอิทธิพลหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายแสวงหาความได้เปรียบจากสถานการณ์ มองตะวันออกกลางว่าแตกต่างและต้องจัดการด้วยวิธีที่ต่างจากวิธีที่ใช้กันในตะวันตก ซึ่งฮันทิงตันเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายเหล่านี้ด้วย ได้สร้างความเสียหายอย่างหนักต่อภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ถ้ามองนโยบายการรับผู้อพยพจากซีเรียของหลายๆ ประเทศ น่าจะพอถือได้ว่าทำด้วยมุมมองของมนุษยธรรมที่ไม่แบ่งแยก และได้ช่วยเหลือผู้คนเป็นจำนวนมาก เราอาจมองฮันทิงตันในฐานะคนที่มองความเป็นจริงของโลกที่โหดร้าย แต่ซาอิดคือคนที่เสนอให้เราทำให้โลกดีขึ้นด้วยการมองความจริงอย่างที่มันเป็น

¹ Ibid. p.62.

² Ibid, 13.

³ ซาอิด, เอ็ดเวิร์ด. (2549). มายาคติของ “การปะทะระหว่างอารยธรรม” (online)

⁴ Samuel P. Huntington. (2011). The Clash of Civilizations. pp.20-21.

⁵ Edward W. Said. (2003). Orientalism. p.13.

บรรณานุกรม

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2558, มกราคม - มิถุนายน). ระหว่าง Francis Fukuyama กับ Samuel Huntington. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 1, 1
- ซาอิด, เอ็ดวาร์ด. (2549). มายาคติของ “การปะทะระหว่างอารยธรรม” สฤณี อาชวานันทกุล แปล. มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 11 กพ. 2562. <http://midnightuniv.tumrai.com/midnight2545/document95178.html>
- Aljazeera. (2003 September). Palestinian scholar Edward Said dies. (online). สืบค้นเมื่อ 11 กพ.2562. <https://www.aljazeera.com/news/2003/9/25/palestinian-scholar-edward-said-dies>
- Al Jazeera World, (2018.November). Edward Said: ‘Out of Place’. Youtube. (Online). สืบค้นเมื่อ 11 กพ. 2562. <https://www.youtube.com/watch?v=CoeymZ6-LnY>
- Assumpcao, Clara.(2020). Is Huntington’s “Clash of Civilizations” a Self-fulfilled Prophecy?. (online). สืบค้นเมื่อ 10 มิย. 2564. <https://www.e-ir.info/2020/01/29/is-huntingtons-clash-of-civilizations-a-self-fulfilled-prophecy/>
- Betts, Richard K. (2020, December). Samuel P. Huntington.Britannica. (online) สืบค้นเมื่อ 20 มค. 2564. <https://www.britannica.com/biography/Samuel-P-Huntington>
- Huntingto, Samuel P. (1993). The Clash of Civilizations?. Foreign Affairs magazine. (online). สืบค้นเมื่อ 11 กพ. 2562. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>
- .(2011). The Clash of Civilizations.New York: Simon&Schuster paperbacks.
- Media Education Center. (2005). Edward Said: On Orientalism. (online). สืบค้นเมื่อ 11 กพ. 2562 <https://www.mediaed.org/transcripts/Edward-Said-On-Orientalism-Transcript.pdf>
- Said, Edward W. (2003). Orientalism. London: Penguin.
- Silje Solheim. (2006). A Discourse Analysis of President George W. Bush’s Declared War on Terrorism (online) สืบค้นเมื่อ 11 ก.พ. 2562. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/412/thesis.pdf?isAllowed=y&sequence=1>
- Teo, Hsu-Ming. (2013). Orientalism: An Overview. Australian Humanities Review 54. (online). สืบค้นเมื่อ 10 มิย. 2564. <https://research-management.mq.edu.au/ws/portalfiles/portal/16854445/mq-29826-Publisher+version+%28open+access%29.pdf>
- Wikipedia. (2021, January). Samuel P. Huntington.(online) สืบค้นเมื่อ 20 มค. 2564. https://en.wikipedia.org/wiki/Samuel_P._Huntington (2021.june). Clash of Civilization. (online) สืบค้นเมื่อ 15 มิย. 2564. https://en.wikipedia.org/wiki/Clash_of_Civilizations